

Történet, személyiségek, szervezetek, kiadványok

Az itt olvasható anyag egyenlőre piszkozat, minden észrevételt, kiegészítésre vonatkozó megjegyzést az sgergo@yahoo.com e-mail címre várok – Sántha Gergő

I. Hegymásztörténelem dióhéjban

A sportcélú hegymászás kezdete időben nehezen definiálható, gondoljunk csak arra, hogy hány hegység létezik Földünkön, ahol valószínűleg már több száz évvel ezelőtt is folyt valamilyen hegymászó-tevékenység. Hegymászótevékenység alatt érthetjük a vadászok, kincskereső vagy kristálygyűjtők mozgását hegyi környezetben, de idetartoznak azok a kalandvágó emberek is, akiket pusztán csak a kíváncsiságuk hajtott a hegyek megismerésére. Célszerű tehát a hegymászást úgy vizsgálni, mint sportcélú tevékenységet, ahol egy adott csúcs vagy fal meghódítása volt a cél, nem pedig az anyagi eszközök gyarapítása.

Úgy tűnik, minden nagyobb hegységnek van saját történelme, így nagyon nehéz megállapítani azt az évet, amikor az első olyan teljesítmény született, amit sportcélúnak nevezhetünk. Első közelítésként érdemes területi régiókra bontani a világot, és eszerint beszélhetünk:

- magyar hegymászó-történelemről
- a világ hegymásztörténelméről.

A világ természetesen tovább bontható, számunkra célszerű még egy kategóriát létrehozni, ez pedig a nyugat-európai hegymászás, ahol tudvalevően az Alpok számít a fő játszótérnek.

A magyar hegymászás története

Az első tátrai kirándulások az írások szerint az 1500-as évek végéhez fűződnek. Csúcsmászásról a késmárki Fröhlich Dávid számol be, egy 1639-ben geográfiai tankönyvében, a csúcs neve ismeretlen. Később, 1655-ben, Speer Dániel öt társával feljutott a egy ugyancsak meg nem nevezett csúcsra, ami valószínűleg a Késmárki-csúcs volt.

A 18. században már élénk hegymászóélet folyt a Magas-Tátrában, az írások szerint igen sok külföldi hegymászó érkezett, hogy megcsodálja a Magas-Tátra szépségeit.

A Tátra látogatói ekkoriban felvidéki diákok, tanárok voltak, akik leginkább az ismert, megmászott csúcsokat keresték fel és testi épségüket óvandó nem bocsátkoztak kockázatos első megmászásokba.

1825-re datálható az első vezetett túra, ami tátrai csúcsra irányult. Lux János 1825-ben kezdte meg vezetéseit a Lomnici-csúcsra.

A 19. század természettudományos világszemléletének rohamos térhódítása kihatott a hegymászásra is. Az ember megpróbálta igájába hajtani a természetet, megmászni ismeretlen csúcsokat, felkutatni ismeretlen területeket. Ekkor kezdődött a magyar hegymászás klasszikus kora.

A tátrai infrastruktúra kezdett kiépülni. A Halastóhoz 1811-ben kocsitutat épített az állami erdőgazdaság. A nagyszalóki savanyúvízforrásnál gróf Csáki István által 1753-ban épített vadászkastély mellé 1797-ben három, az idegenek fogadására szolgáló épületet emeltek, majd ezek mellé 1827-ben fürdőházat és vendéglőt építettek. Rainer György 1865-ben megépítette a Tátra legelső menedékházát a Tarpataki-völgyben; a Rainer kunyhót a mai Zerge-szálló közelében.

A Tarpataki és a Felkai-völgybe turista utat, a Csorbai és a Poprádi tavakhoz, valamint a Késmárki-völgybe szekérutat építettek s így egyre könnyebbé vált a hegyek megközelítése. A Tátra 1870-ig a Kassa-Oderbergi vasút megépítéséig csak nagy kerülővel nehezen és körülményesen volt elérhető, utána azonban ugrásszerűen nőtt a látogatók száma és egymás után alakultak a tátraalji települések. Már 1871-ben létesült Újtátrafüred s utána tovább szaporodtak az üdülő és megszálló helyek.

A magyar hegymászók azonban nem csak a Tátrában jártak. Eötvös Loránd már 18 éves korában 1866. augusztusában kéthónapos olasz-svájci túrára indult. Augusztus 26-án a Piz Languard 3266 m sziklapiramisát mássza meg. Szeptember 6-án a 2541 m Egisshorn a cél. A két hónapos túra fénypontja azonban Nyugat-Európa második legmagasabb csúcsának a 4638 m magas jégkolosszusnak, a Monte Rosának, a megmászása volt. Déchy Mór számára öt évvel később, 1871-ben, húsz éves korában ugyancsak a Monte Rosa a cél. Július 29-én elsőként mássza meg a csúcst a déli oldalról.

1873. augusztus 10-én Tátrafüreden megalakult a Magyarországi Kárpát Egyesület, mely új korszakot nyitott a magyar hegymászás történetében. Az MKE tevékenységének középpontjában a Tátra feltárása áll. További célok: más hegységek feltárása, és kulturális célok. A hegységfeltárások alatt útépitések, pihenőhelyek és menedékházak létrehozása, forrásfoglalások és útjelzések elhelyezése értendő elsősorban. A kulturális tevékenység kapcsán első helyen az irodalmi munkásság áll. Már a megalakulást követő évben, 1874-ben megjelenik az *MKE évkönyve*, amely 1917-ig 44 évfolyamot bocsát ki magyar és német változatban. Megjelennek az útikalauzok Kolbenheyer Károly, Siegmeth Károly, Dénes Ferenc és Hanák Kolos tollából, míg Posewitz Tivadar az MKE történetét írja le. Elkészül a poprádi Kárpát Múzeum, könyvtár létesül, és megkezdődik a Magas-Tátra új térképezése 1895-ben. Különböző turista térképeket, képeslapokat, panorámaképeket, albumokat adnak ki, ill. támogatják kiadásukat. Megszervezik a TÖMB-öt, a Tátrai Önkéntes Mentő Bizottságot és szervezett formában gondoskodnak a hegyivezetők oktatásáról valamint vizsgáztatásáról, egységesítik a vezetői tarifát és lajstromozzák a vezetőket (37 vezetőt írtak össze). Támogatják a tudományos kutatást, törődnek a természetvédelemmel, népszerűsítik a turizmust, sízést, a tátrai üdülők és szanatóriumok létesítését.

E korszak kiemelkedő alakjai Hunfalvy János, Téry Ödön, Déchy Mór, Döllér Antal. Pl. Téry Ödön a Jordán-csúcs, a Középorom, a Fecsketoronny, Déchy Mór a Tátra-csúcs első megmászója. Ezzel egyidejűleg Eötvös Loránd nemcsak a fizikában, hanem a Dolomitokban is maradandót alkotott. Vezetővel ugyan, de több mint százötven túrát teljesített, amelyből 25-30 első megmászás volt önálló csúcsra vagy hágóba. Visszaemlékezése szerint, pl. a Monte Cristallo-t tizenkilencszer, a Zinnéket tizenötször mássza meg. A Dolomitokban Eötvösék nevét ma is egy csúcs hirdeti. Üstökösként tűnt fel Zsigmondy Emil az 1870-es évek végén azzal, hogy a vezető nélküli hegymászással évtizedekkel megelőzte korát. Több mint száz 3000 m-nél magasabb csúcsot másszott meg, s tapasztalatait több kiadványban adta közre. Az egyik legismertebb könyve a *Die Gefahren der Alpen* című sokáig a hegymászás egyik alapműve volt, s ma is helytálló ismereteket tartalmaz. Zsigmondy Emil emléket a Dolomitok egyik menedékháza, s a Zillertali-Alpok Feldkopf vagy Zsigmondy-csúcsa őrzi. Ez utóbbit 1879-ben Zsigmondy Ottó bátyjával elsőként mássza meg. A századfordulót megelőzően néhány tudományos expedíció is komoly hegymászó eredményt hozott. Déchy Mór - a Matterhorn és a Mont-Blanc első magyar megmászója - hét Kaukázus-expedíciója során feljutott az Elbruszra és a Kazbekra is. Stein Aurél Ázsiában tett utazása alkalmával a Musztag Ata-n 6100 m-ig haladt.

A századforduló körül jelentős változások történtek a Magas-Tátrában:

Jelentősen megnőtt a feltárótevékenység (megmászták az összes eddig meg nem mászott csúcsot, egyedülálló tornyot, a hegymászók figyelme a falak és a gerincek első bejárása felé terelődött);

Emelkedett a mászott utak nehézségi fokozata (igen nehézről - IV. fok rendkívül nehézre - V. fok);

Gyorsan terjedt a vezető nélküli hegymászás;

Az alpesi országok hegymászói ellátogattak a Tátrába és a magyarországi hegymászók az Alpokba;

Elterjedt az Alpokban használt hegymászó-felszerelés;

A tátrai hegymászótechnika elérte az Alpokban alkalmazott technikát;

Megerősödtek a személyes hegymászó kapcsolatok (megalakult a BETE és lengyel megfelelője).

E korszak elejét English Károly tevékenysége határozza meg, aki 1897-1903 között több addig meg nem mászott csúcsra, toronyra jutott fel, több új utat mászott meg mint az összes többi hegymászó együttvéve. Több mint 30 csúcson, tornyon volt elsőként. Leggyakrabban anyjával English Antoninával és a szepesi hegyvezetők közül id. Hunsdorfer Jánossal mászott.

Kiemelkedő teljesítményt nyújtottak továbbá Komarnicki Gyula és Grósz Alfréd, de jelentős Komarnicki Román, Hefty Gyula Andor, Serényi Jenő, Horn K. Lajos, Kregczy Tibold, Rokfalusy Lajos, Jordán Károly, Wachter Jenő eredménye is. A hegymászók számának növekedésével fokozatosan egyre több hegymászó feladat nyert megoldást. 1905-től a mászott utak nehézsége eljutott a rendkívül nehéz (V.) fokig. Ilyen út volt pl.

a Simon-toronyra (Bröske K., Häberlein S., 1905.),

a Hegyes-toronyra (Bröske K., Bröske M., Häberlein S., 1905),

a Markazit-toronyra (Grósz A., Kregczy t., Rokfalusy L., 1912.),

a Weber-csúcsra (Hefty Gy. A., Komarnicki Gy., 1912.)

Az 1900-1914 években mennyiségben és minőségben megnőtt a téli első megmászások száma, pl.:

Tátra-csúcs (Jordán K. és társai, 1903.),

Középorom (Jordán K. és társai, 1904),

Gerlachfalvi-csúcs (Jordán K., Chmielowski J., 1905.),

Menguszfalvi-csúcs (Dubke E., Martin A., id. Breuer J., Franz J.),

Bibircs (Dubke E., Martin A., id. Breuer J., Franz J.),

Nagy-Villa-csúcs (Dubke E., id. Breuer J., Franz J.).

Az MKE négy korszakát különböztetjük meg a mindenkori székhelytől függően:

késmárki (1873-1883)

lőcsei (1884-1891)

iglói (1891-1920)

második késmárki (1920-1945)

1891-ben az MKE Budapesti osztálya megalakítja a Magyar Turista Egyesületet (MTE), mely egyesület 1889-től kiadja a *Turisták Lapját*, ami a leghosszabb ideig megjelenő turista témájú lap lesz (1944-ig jelent meg).

1908-ban megalakult a Magyar Sí Klub (MSK), amely évkönyvet ad ki megalakulásától.

Budapesti Egyetemi Turista Egyesület (BETE) 1909-ben az MTE egyetemi osztályából alakul. Kiemelkedő szerepet visz a Magas-Tátra aktív hegymászó feltárásában. Megindítja a *Turistaság és Alpinizmus* című, gazdagon illusztrált folyóiratot, az egyik legszebb kiállítású és tartalmú lapot, amely 1910-től 1935-ig 25 évfolyamot él meg. 1914-ben születik meg a Magas-Tátra-kalauzok három kötete és a hegység új térképe. Három összefoglaló évkönyv (1920, 1914, 1931) és két későbbi beszámoló (1942, 1943) egészíti ki a tartalmas tevékenységek sorát. A hegymászó eredményeik oly gazdagok, hogy felsorolásuk itt nem is lehetséges. Mivel abban az időben a Tátra csúcsai már jószerével mind megmászottak, sorra veszik a Tátra gerinceit és falait.

1882-ben alakul meg az MKE Keleti Kárpátok osztálya, mely a Máramarosi havasokban fejti ki tevékenységét.

A Déli-Kárpátokban az Erdélyi Kárpátgyesület az EKE fogja össze és irányítja a hegységfeltárást, 1891-es a kolozsvári megalakulástól, szintén osztályszervezeti formában.

Megalapítja az *Erdély* című honismertető folyóiratot, amely 1892-től jelenik meg.

A hegymászóéletet is megbénította az I. világháború. Jónéhányan a frontokon pusztultak, többek között: Csepcsányi Tibor, Baradlai Bertalan, Bernáth Károly, Dobrovics József, ifj. Franz János, ifj. Kerekes Pál, Maurer Artúr, Mervay Sándor, Serényi Jenő, Zuber Frigyes.

A trianoni békeszerződés nyomán kialakult új határok másként fogalmazták meg a jövőt illető válaszokat. A BETE Magas-Tátrai tevékenysége meggyengült, tevékenységük a lecsökkent ország barlangkutatására összpontosult. Az MKE kettészakadt: a anyaországi szervezet tevékenysége nagyon meggyengült, Késmárkon viszont megalakult a Karpathenverein, az MKE szepességi jogutódjaként, tagjai sikeres hegymászótevékenységet folytattak egészen a II. világháborúig. Az MTE-ben megalakult a Zsigmondy Társaság, a névadó eszmeiségéhez híven a sportos, teljesítményorientált mászás korszakát hozta. 1918-ban alakult meg a Magyar Hegymászók Egyesülete, amelybe a magyar hegymászók elitgárdája tömörült.

A Magas-Tátrában sok új első megmászás történt az 1920-as években, főleg Grósz Alfréd, Komarnicki Gyula, Hensch Aladár, ifj. Reichart Dezső jóvoltából. Ilyenek voltak a Gerlachfalvi-csúcs déli és nyugati oldala, a Nagy-Menguszfalvi-csúcs déli oldala, - de a Keleti-Alpokban és a Dolomitokban is megvalósult néhány szép túra. Ezeket főleg Skolil Ottó és Skolil Vilmos, Kessler Hubert, Bucsek Henrik, Magaziner Pál, Mallász Ottomár, Bíró Pál, Antal Károly, Preyss Sándor nevei fémjelezték.

A harmincas évekre kifejlődött egy nagyon jó képességű mag, akik igen komoly eredményeket értek el. Szőke Tibor és Skolil Ottó 1937-ben a Civetta északnyugati falán mászott Solleder-Lettenbauer útja a 42. megmászás volt. Ugyanabban az évben a Skolil testvérek a Haindlkartum északnyugati kéményét is megmászták, 9. partiként. 1938 nyarán Komarnicki Gyula és Buzay Béla a Cima di Largo keleti élét járta végig, de sikerült a Grosse Zinne keleti falának Dimai útja is. A tátrai hegymászást főleg a Karpathenverein-ben tömörülő szepesiek képviselték, pl. Zamkovszky István, aki főleg lengyel hegymászók társaságában mászott, továbbá Gattinger Miklós, Bethlenfalvy József, Kégel Gábor, Nitsch Mátyás, Duchony Bertalan. A hölgyek közül legaktívabb Hensch Klára volt.

Magyarország is az Alpinista Szövetségek Nemzetközi Uniójának (UIAA) alapító tagja volt 1932-ben.

1950. Manhalt Gábor és Kristóf Péter Pál megalakították a FENYŐK (sziklamászók) családját. Első tagjai rajtuk kívül, Kristály Miklós, Szathmáry Zoltán, Pálos György, Gans Frigyes, Gans Rozália.

1950. december 22. - 1951. január 6. közötti időszakra az IBUSZ utazást hirdetett Zakopanéba. Ekkor még más módja nem volt a külföldi utazásnak, ez volt az első a háború után. A Magyar Optikai Művekből Kovács Zoltán és Tátrai Rupert vettek részt. A FENYŐK közül Manhalt Gábor és hat társa, A LOMOMOTÍV-tól is voltak Vízkelety, Vanek, Kosa, Cserei, Csiszár. Az első cél a Giewont. volt. Az volt a legközelebb és máshol sok hó volt. Mint kiderült a Giewonton is sok volt a hó és a jég. Hiába volt kötél, hágóvas, jégcsákány, szög, karabiner, vissza kellett vonulniunk. Ezután aztán már csak sieltek.

1951. Ebben az évben alakították meg a Magyar Természetbarát Szövetséget, mely tömörítette a működő turistaegyesületeket. A szövetségen belül megalakult a Hegymászó Bizottság is. Ez időtől fogva az utaztatások nagy részének engedélyeztetése, a szövetség támogatásával történt.

Magyar Optikai Műveknek ebben az időben volt, Gál nevű, Pécsről származott tagja. 1951-ben télen ugyancsak az IBUSZ-szal elment Zakopanéba. Célja a Giewont mászása volt. Mivel egyedül volt a Lengyel Turista Klubtól (PTTK) kért segítséget. Eltanácsolták vállalkozásától a sok friss hó és a várható hóesések miatt. Erre egyedül vágott neki, le is zuhant és meghalt. Ő volt a II. világháború utáni magyar hegymászás első és nagyon értelmetlen halottja.

1953 telén ismét IBUSZ-al jutottak ki magyarok hegymászó céllal a Magas-Tátrába. Szállásuk Ótátrafüreden volt. A csoport tagjai voltak: Manhalt Gábor, Szathmáry Zoltán, Mutter Károly, Löwi Simon, Tátrai Rupert. Ekkor már ismerték Arno Puskást, aki később az egyik legnevesebb szlovák hegymászó lett. Ugyancsak ismerősük volt Szabó László, a Tátrai Nemzeti Park erdésze. Velük mászták meg a Fehér-tavi-csúcsot, több útvonalon, köztük a Stanislawski-út első téli megmászása emelkedett ki. Volt még egy sikertelen kísérletük a Gerlachfalvi-csúcs megmászására is, de rengeteg friss hó a Tetmajer-horhosból visszautasította őket.

1956. Ekkor már kollektív útlevelel utazhattak a Magas-Tátrába. Több csoport is mozgott egyszerre: Tólos Zoltán, Éry Frigyes, a Fenyők társaságából; Manhalt Gábor, Pálos György, Iseli Márta, Kolb Gabriella, Bucsek Henrik, Kristály Miklós; a Magyar Optikai Művek SASOK nevű sziklamászó csoport színeiben Pathy Nagy Pál, Tátrai Rupert; a GANZ színeiben; Honfi Tivadar és mások. Számtalan mászóútra került sor.

Eredményeik alapján a Magyar Természetbarát Szövetség időszerűnek látta egy hegymászó szakbizottság létrehozását.

1956-ban a Magyar Természetbarát Szövetségen belül megalakult az Országos Hegymászó Bizottság Bucsek Henrik vezetésével, aki 8 évig irányította. A bizottság nagy lelkesedéssel kezdte el munkáját. Erre a lelkesedésre igen nagy szükség volt, mert a nehézségek leküzdése reménytelennek látszott. Az egyesületi vezetők idegenkedése a hegymászás "veszélyes" sportjától, a csak külföldön kapható felszerelések beszerzése, a mászók balesetmentességének biztosítása, oktatók képzése, tanfolyamok szervezése, utazási nehézségek leküzdése és még sok egyéb nehéz feladat tornyosult a bizottság fölé.

1957-ben alapfokú hegymászó tanfolyamot rendeztek igen nagy számú résztvevővel. Még ebben az évben Karlóczi János kezdeményezésére, megalakult a Földrajzi Társaság Hegymászó Csoportja, mely különösen előadások rendezésével nagy propagandát fejtett ki a hegymászás érdekében. Az előadók között néhány világhírű osztrák hegymászó is szerepelt.

1958. Ebben az időben az úgynevezett népi demokratikus országokban divattá vált a cseretúra szervezés, ezek valutamentes utazások voltak. Csoportok cserejéről volt szó, mindenütt a

helyiek fizettek mindent. A cseretúrákat a szövetség támogatta és szervezte. Ekkor került sor az első szövetségi cseretúrára a Lengyel Tátrába: a Honfi-Lubi, Molnár-Bakonyi, Manhalt-Tátrai, Bádonyi-Karlóczi mázópárosok jutottak ki. Karlóczi János a gyalogos cseretúrázóktól pártolt át a hegymászókhoz Bádonyi Géza párjaként. Majdnem két hétig remek mászótúrák következtek.

A hazai mászótúrákon ekkor már rendszeresen részt vett Hensch Aladár, aki Nyugaton élő barátaitól megkapta a legújabb hegymászó könyveket. Azokat lefordította és a túrák pihenőidejében, felolvasta fordításait. Így a legújabb nemzetközi hírekről szinte rendszeresen tájékoztatta a magyar hegymászókat. Az 1956-ban eltávozott barátok, ismerősök is küldtek hegymászó híreket.

1958-ban rendeztek először Országos hegymászótalálkozót és Zsigmondy emlékünnepséget. 1959-ben Tálos Zoltán Pannonhalmán a bencés gimnázium diákjaival hegymászó szakosztályt alapított. A Cseszneki vár oldalában alakították ki sziklamászó iskolájukat.

1960-ban a vízitúra Bizottsággal együtt közös evezős-hegymászó turát rendeztek Ausztriába. Néhányan hamarabb indultak el és a Dachstein csoportban túráztak. Ez volt az első nyugati magashegyi túralehetőség a II. világháború után. Az Oszolyon ez évtől kezdve látványos hegymászást népszerűsítő bemutatókat tartottak. Ez évben nyújtották be a Magyar Természetbarát Szövetség elnökségének első minősítési tervet. Ugyancsak ez évtől vállalták a bizottság tagjai, hogy vasárnaponként nyilvános túrákat vezetnek mászók oktatására és edzésére. A koloskavölgyi Nemzetközi Turistatáborban hegymászó bemutatót, kiállítását és előadásokat rendeztek.

1961. Bolgár hegymászók meghívására négyen vettek részt téli táborozáson, gerincvándorláson a Rila hegységben. A hegyre csak hárman jutottak fel: Kovács Tamás, Deme Sándor, Tátrai Rupert. Ugyanabban az évben kéthetes táborozást szerveztek a Magas-Tátrában, a Zöld-tónál, a Nagy-Tarpataki-völgyben és a Bucholz-tavaknál. Ismét a Nemzetközi Dunatúra vezetett magashegyi lehetőségekhez. A Dunatúra kezdete előtt kb. egy héttel sikerült a Glockner megmászása Farkas György, Zink Hedvig, Kovács Tamás, Sille György, Kristály Miklós, Tátrai Rupert és felesége összetételű csoportnak.

1961-től az elsőéves Testnevelési Főiskola hallgatók nyári táborozásán hegymászó oktató képzést tartottak. Ez évben alakult meg a Természetbarát Szövetség Nógrád megyei Hegymászó Bizottsága és a Miskolci Egyetemi Sportegyesület Hegymászó Csoportja. A kapcsolatok szorosabbra fűzése, a nevelés és oktatás előbbrevitele céljából 200 példányban *Hegymászó Tájékoztató*-t adtak ki. Várpalotán Szabadi Béla Hegymászó szakcsoportot szervezett.

1962-től a Tátra az útlevel könnyítések miatt már egyénileg is könnyen elérhetővé vált. Így hegymászóink a hivatalos rendezvényeken kívül is egyre többen keresték fel. Az Alpokba is jártak már, ha nem is túl sokan. Mindez a teljesítmények javulásával járt. Salgótarjánban Rokfalusy Lajos kiváló tátrai hegymászónk vezetésével megalakult a Salgótarjáni Bányász Torna Club (SBTC) hegymászó csoportja.

1963-ban létrehozzák a Természetbarát Szövetség budapesti Hegymászó Bizottságát. Vezetője kezdetben Bodoki Antal, később Farkas György. Tárgyalásaik eredményeképpen az Országos Erdészeti Főigazgatóság az összes Budapest környéki és Pilis hegységbeni mászóiskolák karbantartását a hegymászóknak engedte át. Ez év telén a sajtó nagy nyilvánosságot biztosított egy táborozásnak a Balaton jegén.

1964 telén a Vörös Meteor hegymászói nagyszerű téli mászásokat vittek véghez a Tátrában. Téli túrák a Liptói havasok gerincein, csúcsain. Résztvevők: Manhalt Gábor, Molnár József, Susocky Ferenc, Tátrai Rupert. Magashegyi túrák az Alpokban, résztvevők: Pathy Nagy Pál és felesége, Bucsek Henrik, Bognár János, Tátrai Rupert és felesége. Mászási helyek: Grossglockner, Ziller-völgy, Schwarzeinstein Zsigmondy-csúcs, Mösel. Később még sorra

került a Dolomitokban a Marmoláda is. Ez az év fontos dátum, mert az új útlevéltörvény értelmében évente háromszor lehetett rendőrségi engedéllyel szocialista országba utazni, három évente egyszer Nyugatra. A nyugati valutakeret 70 dollár volt. Így a szövetségi túrák mellett egyéni, egyesületi utazások is végre-valahára elkezdődhettek.

1966-ban Nógrádi Gyula vette át a Hegymászó Bizottság vezetését.

1965. Téli táborozás a Magas Tátrában, sátorral. Résztvevők: Honfi T., Perge F., Sötér János, Várhegyi Géza, Tátrai Rupert. Szép mászások. Ez volt az első Magas-Tátra főgerinc átmászási kísérlet, az MTSZ Hegymászó Bizottsága szervezésében. Táborvezető: Bodoki Antal. A résztvevők a felsoroltakon kívül sokkal többen voltak, kb. 20-25 fő. A kísérlet, sikertelen volt, részben az időjárási viszonyok, részben a gyenge felszerelés, valamint szervezetségi gyakorlatlanság miatt.

1966-ban megalakult a Magyar Hegymászó Klub. Bolgár meghívásra mászó túrák a Rila hegységben. Résztvevők: Honfi T., Farkas Gy., Tátrai Rupert. Őszi mászó túrák a Magas-Tátrában.

A magyar hegymászók képzettsége egyre nőtt, s amikor a Szovjet Alpin Szövetség meghívására 1967-ben magyarok indulnak a Pamír-hegységbe. A válogatás során a következők kerültek a csapatba: Puskás Lajos (GANZ) vezető, Tátrai Rupert (Bp. Petőfi), Honfi Tivadar (GANZ), Pick József (Dorog), Sötér János (Bp. Petőfi), Kristóf P. Pál (Bp. Petőfi). 7134 m-es Lenin csúcsára, két magyar - Honfi Tivadar és Tátrai Rupert - küzdötték fel magukat a csúcra. Másik két magyarnak - Pick József és Kristóf P. Pál - a rossz idő miatt 80 m-rel a csúc alatt kellett visszafordulnia. Mind a négyen megkapták a Lenin-csúcs megmászásáért járó emlékérmét. Ez az év mérföldkő a háború utáni hegymászás történetében. A rádióban két hegymászó tárgyú előadás volt, egyszer pedig a TV közvetített egy táborozást. Nyolctagú csoport volt a Moserboden-i hegymászó iskolában. A Tátrában nyáron V-VI nehézségű túrákat végeztek a Vörös Meteor sziklamászói, télen pedig expedíció indult a főgerinc végigmászására. Ez évben 16 hegymászó csoport működött az országban.

1969-ben újra két magyar állott a Lenin-csúcson. Ötéves szívós küzdelem után az MHK 400 fős minimálisan kötelező létszámmal visszakerült az Alpinista Szövetségek Nemzetközi Uniójába (UIAA), amelynek 1932-ben alapító tagja volt, s amelynek tagságát 1945-ben veszítette el. A Magyar Hegymászó Klub tehát 1969-től létezik a külföld számára.

A 60-as évek közepétől évente három nagyobb összejevetelt rendeznek: egy tavaszi, egy őszi hegymászótalálkozó és egy kegyeleti emléktúrát. A kegyeleti emléktúra kezdetben Zsigmondy Emil emlékének tisztelgett, később a többi elhunyt magyar hegymászonak is. Színhelye Pilisben a Vaskapu sziklánál van, minden szeptember utolsó vasárnapján, déltájban. A hagyomány még ma is él.

Skerletz Iván, a Tájékoztató Futószövetség főtítkáráként, mint sportszakember, 1973-tól szerkesztette a *Hegymászó Híradót*, 1976-tól vezette a Hegymászó Bizottságot. Az ő sportvezetői tudásának köszönhetően az akkori viszonyokhoz képest bravúros dolgokat intézett el, például kikérik engedéllyel egy sorkatona elmehetett mászni a Hegymászó Bizottság eseménynaptárában kiírt Alpok-beli túrára. Az ő kezdeményezésére létrejött a hegymászó élgárda. A mászóélet felpezsdült.

Péterváry Gábor 1985-től 1987-ig vezette a bizottság munkáját és egyben ő volt az utolsó vezetője is, hiszen a Hegymászó Bizottság 1987 őszi találkozáson megszűnt. Megalakult (az 1969-ben UIAA tagságot nyert MHK jogutódjaként) a Magyar Hegymászó Klub. Vezetője Dr Nagy Sándor lett. A világútlevél létrejöttével már csak pénz, a szabadidő és a mászási ambíció lehet gátja a mostani hegymászó nemzedéknek a hegyi sikerek elérésében.

1990-ben megalakult a Magyar Hegymászó Oktatók Egyesülete, amely évente 8-10 tanfolyamot szervez: az alapfokú tanfolyamon kívül magashegyi nyári, magashegyi téli,

valamint jégmászó, oktató továbbképző és ipari alpin tanfolyamokat is. Több hegymászó klub is rendszeresen szervez tanfolyamokat.

1967-ben kezdődnek meg a rengeteg tanulással szolgáló Pamír-expedíciók (később már túrának nevezik). 1967-ben, a Szovjet Hegymászó Szövetség meghívot a szocialista országokból is néhány alpinistát a Pamírba. A mászásra engedélyezett hegy a Lenin-csúcs volt. A hat fős magyar csapatból Tátrai Rupert, Honfi Tivadar jutott fel a 7134 m magas csúcsra. Ezzel a magyar hegymászás első hétezeresét mászták meg.

1970 telén, lengyel meghívásra Krafft Walter és Holler Huba a Lengyel-Tátrában vendégeskedett. A Menguszfalvi-csúcsra az északi falon jutottak fel.

1971-ben sikerült a Magas-Tátra főgerincének első magyar megmászása, a 26 km-es gerinc két pontján elhelyezett depók segítségével, hat mászónap alatt, öt bivakkal, nyári körülmények között Kisvári Jánosnak és Neidenbach Ákosnak sikerült.

1972. július 30-án sikerült Holler Hubának megmászni a Kommunizmus-csúcsot (7495 m). Mivel 1969-ben már volt a Lenin-csúcson, így neki már két hétezerese volt, amiért megkapta a Magyar Népköztársaság Testnevelési és Sport Érdemérem arany fokozatát. Ezen kitüntetés ezüst fokozatát később Bucsek Henrik is megkapta, munkássága elismeréseként.

1973-ban kerül sor az első hazai sziklamászó versenyre szintén a Meteor szervezésében az Oszoly, Delágó és Veszprémi falainak, akkori direkt útjain. Később évente megrendezésre került az Aggtelek Kupa sziklamászó verseny. A nyolcvanas években a miskolci hegymászók szervezésében - élükön Hímer Józseffel - színvonalas sziklamászó versenyeket, majd a kilencvenes években jégmászó versenyeket rendeznek.

A Kaukázusban szervezett formában először 1976-ban járnak magyarok Kovalik András vezetésével.

1980-ban Mózes István bevezette Magyarországon is a hetedik fokozatot. 1982-ban a Miskolc melletti Hámorban, a kis falon, alsó biztosítással, megmászta az első hazai IX- utat, a Kentucky Home-t (az újabb értékelés szerint, már csak VIII+). 1982 nyarán, a Magas-Tátrában átmászta a Lomnici-toronyra vezető PP-variáns nevű modern áthajlásos utat, végig klasszikusan (VIII fokozat) társával, Hímer Józseffel. Mózes István hazai követői egyre több modern tátrai utat másznak át szabadon.

Expedíciós kategóriában meg kell említeni Orbán Pál tevékenységét. Orbán Pál összesen 8 expedíciót szervezett és vezetett, ezek:

1973. Kilimanjaro - Mt. Kenya (16 fő);

1978. Atlasz (6 fő);

1981. Andok (10 fő);

1985. Himalája (12 fő);

1986. Andok (7 fő);

1987. Izland (6 fő);

1989. Atlasz (12 fő);

1990. Andok (7 fő).

Sokadik kísérlet után 1983 telén is sikerült végigjárni a Magas-Tátra főgerincét depók elhelyezése nélkül, Dékány Péternek, Vörös Lászlónak és Fodor Zoltánnak.

Az első magyar Himalája- expedíció 1983-ban indult el Lakatos János vezetésével a 7015 m magas Satopanth megmászására. A kedvezőtlen időjárás miatt a vállalkozás nem sikerült, sőt tragédiával végződött. Leereszkedés közben a hét fős expedíció egyik tagja, Jankovics László, 6400 m-es magasságban egy jégmezőn megcsúszott, lezuhant és életét veszítette.

Sikeres volt az 1985. évi Orbán-féle Himalája-túra, ahol az expedíció 2 résztvevője, Csíkos József és Vörös László Ang Pemba vezetésével új magyar magassági rekordot ért el a 7893 m magas Himalchuli keleti csúcsát, amely egyúttal az első, magyarok által megmászott

himalájai hegycsúcs is volt. A Himalchuli nyugati 7540-as csúcsát hárman érték el (Toldi György, Tolnai István, Tóth Csaba). Ez az expedíció is áldozatot kívánt: Csanádi Sándor és Greskovits Péter a kitört viharban eltűnt.

Vörösné Zsohovszky Piroska 1985 augusztus 10-én feljutott a Lenin-csúcsra. Ezzel ő lett az első, hétezeres csúcson járt magyar nő.

1986 nyarán mászták meg először magyarok a Grand Jorasses-t a Walker-pilléren keresztül. Ozsváth Attila és Singer János jutott fel rajta.

A leghíresebb északi falon, az Eigeren Berecz Gábor, Hímer József és Szabadka Péter hatolt fel 1987 szeptember közepén.

A harmadik Himalája expedíció során 1987-ben sikerült magyar hegymászóknak először legyőzniük a Himalája 14 nyolcezeresének egyikét, a 8012 m-es Shisha Pangmát. Ez a csúcs a Himalája Tibeti oldalán emelkedik, a hegyet az expedíció kínai oldalról közelítette meg. A 9 tagú csapatból 6 hegymászonak sikerült feljutni a csúcsra (Balaton Zoltán, Csikós József, Nagy Sándor, Ozsváth Attila, Várkonyi László, Vörös László). Örvendetes, hogy ezúttal nem történt baleset, az expedíció minden tagja szerencsésen hazaérkezett és átvehette a Magyar Földrajzi Társaság elismerő oklevelét.

1988. július 19-20-án a Matterhorn északi falát is mászták magyarok. Dékány Péter Krafft Walter és Ozsváth Attila jutottak fel a így a csúcsra.

1988. július 29-én Kovács Márta a Pamírban felért a Kommunizmus-csúcsra.

A negyedik Himalája expedíció során 1990 októberében a 16 fős csapat 11 tagja jutott fel a kínai-nepáli határon fekvő Cho Oju 8153 m magas csúcsára. Dr Nagy Sándor - az expedíció vezetője, Csikós József, Decsi István, Koncz Ákos, Pajor István, Straub József, Szendrő Szabolcs, Tóth Csaba, Várkonyi László, Vörös László és az osztrák Reinhard Wlasich.

1991 szeptember közepén a hatodik Himalája expedíció alkalmával Thalay Sagar (6904 m) északi falára mászott új utat a Dékány Péter - Ozsváth Attila páros.

Az európai hegymászás rövid története

Az európai hegymászás színtere az Alpok volt. 1760-tól számítható az alpinizmus kezdete, mikoris Horace Bénédict de Saussure nagy összeget ajánlott fel annak, aki először jut fel a Mont Blanc csúcsára.

1786-ban Jacques Balmat, társával Dr. Paccardal el is éri a Mont Blanc csúcsát, mászásukat távcsővel kísérik figyelemmel Chamonix-ból. A 19. század elejére datálható az első sikeres női Mont Blanc megmászás. 1823-ban megalakul a Chamonix Hegyivezetők Szövetsége, 1857-ben a londoni Alpine Club, melyet azóta is a legelittebb klubnak tartanak. 1858-ban Charles Barrington, Christian Almer és társai megmásszák a berni Felföldön az Eigert. A Grandes Jorasses csúcsára 1865-ben jut fel E. Whymper, C. M. Croz, C. Almer és F. Biner. 1876-ban a Les Droites, 1879-ben pedig a Petit Dru csúcsát hódítják meg francia alpinisták. A 20. században elesnek az Alpok klasszikus falai, közöttük a hat klasszikus északi fal is.

Franz and Toni Schmid 1931 augusztusában megmásszák a Matterhorn északi falát. 1933-ban E. Comici és a Dimai fivérek elérik a Grosse Zinne csúcsát az északi falon keresztül. 1937-ben a Piz Badile északi fala esik el, megmászói Riccardo Cassin, Luigi Esposito, Vittorio Ratti, Mario Molteni és Giuseppe Valsecchi. 1938-ban H. Harrer, A. Heckmair, L. Vörgl, F. Kasperek átmásszák az Eiger északi falát ezután R. Cassin, L. Esposito és U. Tizzoni elsőként jutnak fel a Grandes Jorasses Walker pillérére. A Les Droites ezerméteres északi falán először Phillipe Cornuau és Maurice Davaille mászott fel 1955-ben.

A legkihívóbb falak meghódítása nem állt meg. A Petit Dru falaira újabb és újabb út--ak kerültek fel. 1955-ben Walter Bonatti szőlóban mászott egy új utat a Petit Dru-re, a híres Bonatti pillért. Amerikai hegymászók 1962-ben megnyitották az Amerikai Direktet, ami talán a legszebb út a csúcra, első megmászói G. Hemmings és R. Robbins. A Grand Dru csúcsára annak északi falán át vezető út, melyet H. és P. Lesueur mászott meg 1952-ben, olyan technikai színvonalat képvisel még ma is, hogy első téli ismétlése egészen 1983-ig váratott magára.

A brit hegymászás gyakorlóterepén, a skót Felföldön sem tétlenkedtek a hegymászók. Az alpesi méretekhez képest alacsony skóciai hegyek vad időjárása ideális felkészülésnek bizonyult a téli hegymászás szerelmeseinek. Olyannyira, hogy innen eredeztethető a modern jégmászás megszületése, az ún. front-pointing (front fogakkal való mászás) és a rövid nyelű technikai jégcsákány megjelenése ami többek közt Yvon Chouinardnak volt köszönhető. A különösen vad időjárású Ben Nevis északi falán olyan nehézségű téli hegymászóutak jelentek meg, amelyek technikailag sokszor meghaladták az Alpok akkori legnehezebb útjait. Az első, komoly jégvályút, a Zero Gully-t H.MacInnes, A.Nicol és T.Patey mászta át 1957-ben. Az északi fal legtöbbször próbált jégvályúja, a Point Five Gully 1959-ben esett el, első megmászói J.M.Alexander, Ian Chlough, D. Pipes és R. Shaw voltak. 1960-ban R.Smith és J.Marshall megmászta az Orion Face Directet.

A '60-as évektől kezdve az alpesi hegymászók figyelme az egyre nehezebb utak megmászása felé fordult. A felszerelés korszerűsödése ehhez segítséget nyújtott. 1963-ban a brit Tom Patey és Joe Brown nehéz új utat nyitottak az Aiguille Sans Nom északnyugati falára. Számtalan nehéz út született ebben az időszakban: a Petit Dru északi falára vezető Pierre Allain út 1964-ben, az Aiguille du Fou déli falára vezető út, melyen T. Frost, J Harlin, G. Hemming és S. Fulton amerikai hegymászók küzdöttek fel magukat.

1965-ban Walter Bonatti egyedül mászva rendkívül nehéz új utat nyit a Matterhorn északi falán, neve Bonatti Direct Solo. 1966 márciusának végén, egy hónapos mászás és nemzetközi együttműködés során megszületik az Eiger északi falának első direttissimája, a mászás során tragikus balesetet szenvedett amerikai mászóról, John Harlinról elnevezett út.

Azóta is sorban születnek a nehezebbnél-nehezebb utak, felsorolni őket a helyszűke miatt szinte lehetetlen. Mégis, következzen pár olyan út, melyek stílusukban, nehézségükben kiemelkednek a számtalan új út közül:

Grandes Jorasses, északi fal

Manitua, S. Sveticic, 70°, 6c, A2/A3, 1000m

No Siesta, Jan Porvaznik és Stano Glejdura, WI6 M8, 1000 m

Petit Dru, nyugati fal

American Directissima, J. Harlin és R. Robbins, ED4/5 7a+, 1050 m

Eiger, északi fal

Directissima Ghilini-Piola, R. Ghilini és Michel Piola, ED3/4, 1400 m

Yeti, A. Forlini és G. Faggiana, 7c+, 900 m

Mont Blanc, Brouillard pillér

Directissima, P. Gabarrou és A. Long, 7a+, 900 m

Mont Blanc, Grand Pilier d'Angle

Divine Providence, P. Gabarrou és F. Marsigny , ABO inf., 6c/A3, 900 m

Aiguille des Pélerins, északi fal

Beyond Good and Evil, A. Parkin és Mark F. Twight, V 6, 5c A1-A2, 600

Lochnagar, északi fal

Diedre of Sorrows, A. Nisbet és Dinwoodie, VIII 8, 300 m

A világ többi részének rövid hegymászótörténelme

Az európai hegymászók számára az Alpok falai, csúcsai kitűnő gyakorlóterepként szolgáltak az olyan távoli célok eléréséhez mint a Himalája vagy a Karakoram. Földünk legmagasabb hegyei Ázsiában találhatóak, ahol a hegymászóknak nemcsak a magassággal, óriási méretekkel, feltérképezetlen területekkel kell megküzdeniük, hanem mindezt egy teljesen szokatlan, a nyugati világtól eltérő kultúrában kell véghezvinniük. A nyugati világban megszokott infrastruktúra hiánya, az eltérő higiénia és táplálkozás okozta betegségek, a kommunikációs problémák, a szegényes orvosi ellátás olyan felkészült expedíciókat igényelt, amelyek gyakorlatilag önálló egységként, csapatmunkával érték el a kitűzött célt, legtöbbször egy nyolcezres megmászását. A hatalmas mennyiségű felszerelés mozgatása hordárokat igényelt, vezetőket akik nemcsak a mászás megtervezésével de alapvető logisztikai feladatokkal is meg voltak bízva, orvosokat, szakácsot – gyakorlatilag mindent. A nyugati világ országai egy-egy nyolcezres meghódítását nemzeti sikerként könyvelték el, a csúcsot elérő addig gyakran ismeretlen hegymászók ünnepezt sztarekként érkeztek haza. Ezafajta nyomás gyakran vezetett azután tragédiához főleg akkor, ha az expedíció sikeres kimenetele valaki(k) számára presztízskérdés volt. Az '50-es, '60-as évek a nagy expedíciókról szóltak és 1964-re az utolsó nyolcezres csúcsára is került egy zászló. A 14 nyolcezres meghódítása a következőképpen alakult:

Csúcs neve	Magasság	Első megmászás
Mount Everest	8848	1953 Sir E. Hillary és T. Norgay
K2	8611	1954 A. Compagnoni és L. Lacedelli
Kanchenjunga	8586	1955 G. Band és J. Brown
Lhotse	8516	1956 F. Luchsinger és E. Reiss
Makalu	8463	1955 J. Couzy és L. Terray
Cho Oyu	8201	1954 S. Joechler, H. Tichy és P. Dawa Lama
Dhaulagiri	8167	1960 K. Diemberger, P. Diener, M. Dorji, E. Forrer, N. Dorji A. Schelbert
Manaslu	8163	1956 Tomio Imanishi és Gyalzen Norbu Sherpa
Nanga Parbat	8126	1953 H. Buhl
Annapurna I	8091	1950 M. Herzog és L. Lachenal
Gasherbrum I	8068	1958 Andrew Kaufman, P. Schoening
Broad Peak	8047	1957 H. Buhl, K Diemberger, M. Schmuck, F. Wintersteller
Gasherbrum II	8035	1956 Larch, F. Moravec, H. Willenpart
Sisha Pangma	8027	1964 H. Ching és kilenc másik mászó

A nyolcezresek expedíciós meghódítása sokak számára nem volt túl vonzó távlat. A nagy expedíciók általában nagy létszámmal és ennek megfelelő felszereléssel indultak, az összefüggés és mászás nehézsége miatti feszültség gyakran torzsalkodáshoz vezetett az expedíció tagjai között, ami veszélybe sodorta a tulajdonképpeni cél elérését. Az eleinte természetes oxigénhasználatot egyes hegymászók nehezményezni kezdték, „unfair” eszközként tekintettek az oxigénpalackokra és a palack nélküli mászást tartották követendőnek.

1975-ben R. Messner, társával P. Habelerrel, nem kisebb dologra vállalkozott mint egy himalájai nyolcezres meghódítására, az Alpokban megszokott stílusban. A mászás céljául a Hidden Peak-et (Gasherbrum I) választották. „By fair means”, ez azt jelentette, hogy a hegy lábától indulva, az összes szükséges felszerelést maguk viszik, előre felállított táborokat nem vesznek igénybe és nem használnak oxigént. A csúcra egy új útvonalon jutottak fel, ami egyben a hegy második megmásítása is volt.

A sikeres alpesi stílusú csúcsmászás után három évvel Messner és Habeler visszatérnek a Himalájába, most azonban az Everest a cél, oxigén palackok nélkül. A két hegymászó ezúttal is sikerrel jár, bebizonyítva a világnak, hogy oxigén használata nélkül is lehetséges ilyen magasságban mozogni. Reinhold Messner később mind a tizennégy nyolcezrest meghódítja, ezzel a világ legeredményesebb magashegyi mászója válik.

A Himalája csúcsainak megmásítása ezután új irányt vesz. Az oxigénpalackokkal támogatott mászások kezdenek veszíteni az értékükből, ettől függetlenül az expedíciók esélyeit nagyban növeli az oxigénpalackos támogatás, ami gyakran igen fontos a szponzorok szemében. Megjelennek a kereskedelmi expedíciók, melyek jó kondíciójú ám annál tapasztalatlanabb kliensek csúcra juttatását vállalják – nem csekély díjazás fejében. Benépesülnek az alaptáborok, gyakran rengeteg szemetet, hulladékot maguk mögött hagyva az eredetileg tiszta környezetben. Ebből kifolyólag megnövekszik a balesetek száma, a legtragikusabb évnek az 1996-os bizonyul, ahol nyolcan veszítik életüket egy napon belül.

A világ legkiemelkedőbb hegymászói eközben az alpesi stílust részesítik előnyben. Kis létszámú csapatok, egyre gyakrabban szóló mászók jelennek meg a legmagasabb csúcsok alatt, hogy rendkívül gyorsan, minimális felszereléssel, lehetőleg új útvonalakon érjék el a csúcst. Figyelmük nemcsak a nyolcezresekre irányul, hanem gyakran nehezen meghódítható hat- és hétezres csúcsok megmásítása a cél. Az Alpokban divatos ún. „enchainement” (több igényes út egymás utáni megmásítása) itt is megjelenik, jó példa erre Jean-Christoph Lafaille, aki 1996-ban négy napon belül két nyolcezrest hódít meg; a Gasherbrum II-est és a Gasherbrum I-est, az utóbbi csúcsát új útvonalon éri el.

Divatba jönnek a „kisebb” de gyakran nehezebben megmásítható csúcsok is. Ezen csúcsok meghódítását sokszor nem a hagyományos, legkevésbé nehéz úton tervezik, hanem az Alpokban megismert kombinált terepeken vagy meredek falakon. Olyan csúcsok kerülnek be a köztudatba mint az Ogre, a Shipton Spire, a Trango Tower vagy a Jannu. A fiatal alpesi generáció figyelme leginkább ezek felé irányul; egyrészt közelebb állnak a „hagyományos” alpesi mászásokhoz továbbá nem terheli olyan költség őket mint a nyolcezresek horribilis csúcsdíjai.

Amerika hegyei sem kerülnek el a hegymászók figyelmét. Észak-Amerikában Alaszka, Dél-Amerikában pedig Patagónia az a hely, ahol rendkívül nehéz körülmények között nagyon nehéz mászásokat hajtanak végre. Tűzföld hegyei ugyan nem a legmagasabbak de meghódításuk aránytalanul nehéz más hegyekhez viszonyítva. A Cerro Torre, a Cerro Fitzroy és a Cerro Poincenot mint a világ legnehezebben meghódítható csúcsai kerülnek be a köztudatba. A Cerro Torre első megmásítását botrány övezi: 1959-ben Cesare Maestri, társával Egger-rel rendkívül nehéz mászás után eléri a Cerro Torre csúcsát, de visszaereszkedésük után, az utolsó kinnt töltött éjszaka Eggert elsodorja egy lavina, a sikeres mászást megörökítő fényképezőgéppel együtt. A mászást hitelét rövid időn belül kétségbe vonják így 1971-ben Maestri újból megmászza hegyet – egy könnyebb úton – de a kétkedők ezek után sem csendesednek el.

A patagóniai gránittornyokra azóta több tucat útvonal vezet, megmászásuk jelenleg a legkiemelkedőbb teljesítmények közé sorolható.

Alaszka óriási hegyei közül is a legmagasabb a Mt. McKinley (Denali). Csúcsát először 1906-ban érik el, 1910-ben az északi csúcson pónát is állítanak. Ettől az évtől kezdve egyre gyakrabban látogatják a hegymászók és egyre több sikeres csúcsmászást dokumentálnak.

1961-ben Riccardo Cassin csapatával, akiket G. Alippi, L. Airoidi, G. Canali, R. Perogo, A. Zucchi alkot, új utat nyit a Denali egyik, addig megmászatlan bordáján, amit azóta Cassin Ridge-nek hívnak és rendkívül igényes mászásnak minősül.

1934-ben Charles Houston, Chychele Waterston és Dr. T.G. Brown elérik a Mt. Foraker csúcsát, amely É-Amerika hatodik legmagasabb csúcsa. Az északi és déli csúcsára számos, nehéz útvonal vezet, jellemzően 5-15 napos mászások.

A Mt. Hunter kisebb és jóval izoláltabb csúcs, a legnehezebben megmászható észak-amerikai csúcsok között tartják nyilván. Három csúcsára több út is vezet, közülük a legszebbnek a Diamond Arete-t tartják sokan, melyet Jack Tackle és Jim Donini mászott 1985-ben.

A három felsorolt alaszka óriás mellett számos kisebb-nagyobb torony és hegycsúcs vár megmászóira, amelynek felsorolásától információ hiányában eltekintenek.

Habár nem klasszikus hegymászó terep, mégsem maradhat ki az amerikai Yosemite Valley és környéke. Ezerméteres gránitfalai, kedvező klímája miatt hamar a sziklamászók Mekkájaként kezdték emlegetni. Mindenfajta mászás megtalálható itt, de a legjellemzőbb a gránitrepedések tradicionális biztosítóeszközökkel való mászása és a mesterséges mászás. Yosemite a mesterséges mászás bölcsőjének tekinthető, innen származnak azok a technikák, melyeket Európa és a világ hasonló mászóhelyein is alkalmaznak. A „Völgy” történelme rendkívül színes, köszönhető annak a sok, gyakran extravagáns hegymászonak aki életének bizonyos részét ott töltötte. A Half Dome csúcsára legelőször 1875-ben jutott fel George Anderson, egy nyugdíjas skót tengerész. Az El Capitan ezerméteres falán vezető híres Nose utat 1958-ban mászta meg Warren Harding, Wayne Merry és George Whitmore. 1961-ben Royal Robbins, Chuck Pratt és Tom Frost megmásszák a Salathe Wall-t. A Nose-t egyetlen nap alatt 1975-ben mászta meg John Long, Jim Bridwell és Billy Westbay. Újabb és újabb utak születnek, egészen az A5-ös fokozatig.

Az európai mászók is tiszteletüket teszik a Völgyben és nem is kevés sikerrel. Az európai mászás számára hosszadalmas és nehézkes mesterséges mászás helyett a Huber testvérek (Alex és Thomas), a klasszikus utak szabadon való átmászásával kísérleteznek. A siker nem marad el; többek között a Salathe Wall, a Zodiac és a több létező út kombinációjaként születő El Corazón szabad átmászása fűződik a nevükhöz. A Nose első szabad megmászója Lynn Hill.

Kiadványok

Napjainkban a hegymászással kapcsolatos kiadványok száma örvendetes módon megszorodott, érdemes tehát valamiféle rendszert felállítani. Rendszerezhetjük témájuk, és megjelenésük gyakorisága szerint:

- magazinok
- időszaki kiadványok
- kalauzok
- könyvek

Könyveken belül találkozhatunk hegymászó irodalommal illetve szakmai témájú kiadványokkal. A hegymászó irodalom megítélése és értékelése általában személyes preferencia kérdése, de szerepet játszik a hozzáférhetőség is, hiszen magyar nyelvű fordítás a legtöbb esetben nem áll rendelkezésre. Az alábbiakban néhány szakmai témájú könyvet sorolnék fel, melyet hasznosnak találtam:

- Mountaineering: The Freedom of the Hills, The Mountaineers, **ISBN: 0898864275**
- Climbing Anchors, John Long, **ISBN: 0934641374**
- Big Walls, John Middendorf, John Long, **ISBN: 0934641633**
- The Handbook of Climbing, Allen Fyffe, **ISBN: 0720720540**
- Extreme Alpinism, Mark F. Twight, **ISBN: 0898866545**
- Ice World, Jeff Lowe, **ISBN: 0898864461**
- Ice & Mixed Climbing, Will Gadd, **ISBN: 089886769X**

Hangsúlyoznám a fontosságát a fenti írások frissességének, illetve annak, hogy a szerzők szakmai hozzáértése megkérdőjelezhetetlen, hiszen napjaink legkomolyabb teljesítményei fűződnek nevükhöz.

Friss információkat legkönnyebben mászómagazinokból szerezhetünk be, számos formában találkozhatunk velük, sajnos igazán igényes szakmai témákkal is foglalkozó magyar magazin egyelőre nincs. A kiadó ország hegymászó kulturája általában rányomja a bélyegét a magazinokra is, ezért pl. egy amerikai újság jóval több figyelmet szentel a mesterséges mászásnak mint pl. egy francia magazin. A legelterjedtebb kiadványok:

Egyesült Államok

Rock'n'Ice
Climbing

Nagy Britannia

Climber
On the Edge
High

Németország

Klettern
Bergsteiger

Franciaország

Vertical
Montagnes
Grimpeur

Szlovákia

Jamesák

Lengyelország

Góry

Csehország

Montana

Időszakos kiadványok közül megemlíthető a magyar Hegymászó, Swiss Alpine Club Journal és a rendkívül igényes amerikai Alpinist. A Climbing magazin keretében időnként megjelenik az ún. QuickClips című kiadvány, mely az újság számaiban leközölt Tech Tips rovatot sűríti össze könyv alakban.

Forrás:

<http://www.nps.gov>
<http://www.chamonix.net/english/mountaineering/histofalpinism1.htm>
Les Swindin: Mont Blanc Massif
Karl Hausmann: Berner Alpen vol. 4
Ken Wilson: Cold Climbs
Bucsek Henrik: A magyar hegymászás története 1945-ig
<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/tortenet/t45ig.htm>
<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/tortenet/t45utan.htm>